

Договори примірні, типові та договори приєднання в публічних закупівлях

У попередньому випуску журналу «Радник в сфері державних закупівель» ми з'ясували, що таке проект договору і наскільки детально слід прописувати його умови в складі тендерної документації. А також дізналися, що зміст договору може бути визначений не лише на основі вільного волевиявлення його сторін (тобто за принципом «що хочу, те пишу»), але й на основі типових, примірних договорів, а також договорів приєднання. Що це за договори? Коли їх можна і треба застосовувати? Чи можна відмовитися від типових, примірних договорів та договорів приєднання, якщо вважаєте, що власний проект кращий? Про це і не тільки — на сторінках журналу «Радник в сфері державних закупівель».

Примірні й типові договори в публічних закупівлях

Відповідно до частини 4 статті 184 ГК України укладення господарських договорів на основі примірних і типових договорів повинно бути здійснене з дотриманням умов, передбачених статтею 179 цього кодексу, лише в результаті викладення договору у вигляді єдиного документа, оформленого згідно з вимогами статті 181 цього Кодексу та відповідно до правил, установлених нормативно-правовими актами щодо застосування примірного або типового договору.

За змістом частини 4 статті 179 ГК України типові договори обов'язкові для застосування, а примірні — лише рекомендовані. У разі застосування типового договору сторони можуть лише конкретизувати, уточнювати його умови, але не можуть, наприклад, відмовитися (чи переказати одне на одного) від прав та обов'язків, якими типовий договір їх наділяє. Натомість примірні договори — просто зручний зразок для наслідування, що допоможе не забути про перелік істотних умов, необхідних для відповідного договору.

Таблиця 1

Орієнтовний перелік примірних договорів, які використовують у сфері публічних закупівель

№	Назва примірного договору	Ким затверджено
1	Примірний договір підряду в капітальному будівництві	Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 27.10.2005 № 3

2	Примірний договір підряду на будівництво (капітальний ремонт, реконструкцію) автомобільної дороги	Наказ Укравтодору від 28.04.2009 № 188
3	Примірний енергосервісний договір	Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 845
4	Примірний договір про постачання електричної енергії споживачеві	Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 14.03.2018 № 312
5	Примірний договір про постачання природного газу виробникам теплової енергії для виробництва теплової енергії	Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2016 № 357
6	Примірний договір про надання медичних послуг	Наказ МОЗ України від 30.08.2010 № 734
7	Примірний договір про надання ритуальних послуг	Наказ Державного комітету України по житлово-комунальному господарству від 19.11.2003 № 193, зареєстрований у Мін'юсті 08.09.2004 за № 1110/9709

Зауважимо, що за змістом частини 4 статті 179 ГК України будь-який орган управління (наприклад, міністерство, орган місцевого самоврядування, концерн і т. д.) може скласти примірний договір для підпорядкованих йому суб'єктів для використання практично в будь-якій сфері діяльності. Так само орган управління, не втручаючись в оперативну господарську діяльність підвідомчих організацій, має право передбачити певний набір правил чи норм, які мають бути включені в їхні договори (наприклад, щодо застосування оперативно-господарських санкцій). У такому випадкові замовники не мають права ухилятися від застосування примірних договорів чи від включення до своїх договорів умов, які вища організація визнала як обов'язкові: проект договору про закупівлю в складі тендерної документації має ґрунтуватися на відповідному примірному договорі (хоча й не обов'язково дослівно його відтворювати) та/або містити умови, визнані обов'язковими вищою організацією.

Таблиця 2

Орієнтовний перелік типових договорів, що використовуються у сфері публічних закупівель

№	Назва примірного договору	Ким затверджено
1	Типовий договір про надання послуг із централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення	Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 630
2	Типовий договір постачання електричної енергії постачальником універсальних послуг	Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 14.03.2018 № 312
3	Типовий договір постачання електричної енергії постачальником «останньої надії»	Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 14.03.2018 № 312
4	Типовий договір споживача про надання послуг з розподілу (передачі) електричної енергії	Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 14.03.2018 № 312
5	Типовий договір розподілу природного газу	Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 30.09.2015 № 2498
6	Типовий договір постачання природного газу постачальником «останньої надії»	Постанова Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, від 30.09.2015 № 2501

Якщо придбання відповідних товарів/робіт/послуг врегульоване типовим договором, то як проект договору в складі тендерної документації замовник має використати такий типовий договір. При цьому замовник не може просто включити до складу тендерної документації посилання на веб-портал Верховної Ради України, де розміщено типовий договір (мовляв, «проект договору відповідає типовому договору, що розміщений там-то»), а повинен додати проект договору окремим файлом, як це передбачено пунктом 7 частини 2 статті 22 Закону про публічні закупівлі та Примірною ТД.

Договір приєднання в публічних закупівлях

Відповідно до частини 1 статті 634 ЦК України договором приєднання є договір, умови

якого встановлені однією зі сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише в результаті приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору.

Договір приєднання можна охарактеризувати фразою «у нас правила одні для всіх». Застосування договорів приєднання — звична практика для суб'єктів господарювання, що мають справу з широким колом покупців (у т. ч. споживачів) їхніх товарів, робіт чи послуг: якщо клієнти стікаються масово, то постачальник не може витратити час на погодження умов кожного окремого договору. Тож питання щоразу стоїть просто: або погоджуйся й підписуй, або йди далі.

Оскільки договір приєднання завжди один для всіх, його укладення може відбуватися в спрощений спосіб — у результаті підписання заяви-приєднання. Однак для сфери публічних закупівель цей спосіб не підходить, оскільки Закон про публічні закупівлі зобов'язує замовника оприлюднити на веб-порталі ProZorro сам текст договору про закупівлю. Тобто існують спеціальні вимоги щодо порядку укладення договорів про закупівлю, що відповідно до частини 1 статті 181 ГК України унеможлиблює укладення договору в спрощений спосіб.

У сфері публічних закупівель договори приєднання зустрічаються здебільшого при закупівлі різного роду комунальних послуг, послуг зв'язку, транспортних послуг, послуг прокату (найму рухомого майна). Оскільки місцеві ринки таких послуг переважно конкурентні, замовник має провести відкриті торги, включивши до тендерної документації проект договору. Та що робити, якщо кожен потенційний постачальник має власний договір приєднання? Якщо проект договору у складі тендерної документації може бути лише один, то як догодити всім?

Відповідь: послуговуватися загальними правилами складання проекту договору про закупівлі, про які ми розповідали у статті «Проект договору про закупівлю у складі тендерної документації: особливості складення та можливості зміни» [випуск журналу № 3 (90) за березень 2019, стор. 8–13]. У разі закупівлі товарів/робіт/послуг, споживання яких має масовий характер, а отже для ринку яких характерні договори приєднання, замовникові доцільно включити до складу тендерної документації проект договору, що включатиме лише інформацію про істотні умови, передбачені законом для такого виду договорів, та порядок їх зміни, не забувши про застереження щодо формування остаточної редакції договору [зразок наведено у статті «Проект договору про закупівлю у складі тендерної документації: особливості складення та можливості зміни» (випуск журналу № 3 (90) за березень 2019, стор. 8–13)]. Повноцінний текст договору буде сформовано вже на етапі підписання договору з огляду на зміст договору приєднання переможця (оскільки проект у складі тендерної документації містив лише «мінімальний пакет» істотних умов, їх не доведеться зачіпати). Якщо відомо, що договори приєднання ґрунтуються на примірних договорах, як, наприклад, у випадку закупівлі електричної енергії чи природного газу, то як проект договору замовникові слід використати відповідний примірний договір, включивши до тендерної документації застереження щодо

формування остаточної редакції договору. А остаточна редакція вже буде сформована на етапі підписання договору (і оскільки договір приєднання переможця також сформований на основі примірного договору, відмінності між проектом у складі тендерної документації та підписаним документом будуть мінімальні).

Публікації автора за Законом України «Про публічні закупівлі», що виходили друком у попередніх випусках журналу «Радник в сфері державних закупівель»:

«Змінюємо ціну договору відповідно до пункту 7 частини 4 статті 36 Закону про публічні закупівлі» — випуск журналу № 5 (56) за травень 2016 року, стор. 27-35;

«Зберегти не можна викинути, або правила зберігання документів щодо закупівель» – випуск журналу № 9 (60) за вересень 2016 року, стор. 16-23;

«Участь нерезидентів у публічних закупівлях» – випуск журналу № 4 (67) за квітень 2017 року, стор. 20-25;

«Документи в публічних закупівлях: складаємо, підписуємо, зберігаємо» – випуск журналу № 6 (69) за червень 2017 року, стор. 18-24;

«Міжнародні правила тлумачення комерційних термінів «Інкотермс» у публічних закупівлях» – випуск журналу № 8 (71) за серпень 2017 року, стор. 12-19;

«Недійсність договору про закупівлю» — випуск журналу № 10 (73) за жовтень 2017 року, стор. 11-23;

«Фізичні особи як учасники процедури закупівлі» — випуск журналу № 4 (79) за квітень 2018 року, 14-27;

«Фальстарт у публічних закупівлях, або Вчинення дії до початку перебігу строку» — випуск журналу № 5 (80) за травень 2018 року, 26-29;

«ПДВ у закупівлях харчування» — випуск журналу № 5 (80) за травень 2018 року, 15-25;

«Свій до свого по-своєму, або Пов'язані особи в публічних закупівлях (частина 1)» — випуск журналу № 6 (81) за червень 2018 року, стор. 10-24;

«Свій до свого по-своєму, або Пов'язані особи в публічних закупівлях (частина 2)» — випуск журналу № 7 (82) за липень 2018 року, стор. 10-18;

«Санкції та інші обмеження в публічних закупівлях» – випуск журналу № 8 (83) за серпень 2018 року, стор. 14-24;

«Аналогічний договір у складі тендерної пропозиції. Вимоги до оформлення та неприпустимі недоліки» — випуск журналу № 11 (86) за листопад 2018 року, 25-30;

«Відміна процедури закупівлі після акцепту пропозиції: заборонено чи дозволено?» — випуск журналу № 1 (88) за січень 2019 року, стор. 24-33;

«Відмова від встановлення на майбутнє господарських відносин зі стороною, яка порушує зобов'язання: можливості застосування в публічних закупівлях» — випуск журналу № 2 (89) за лютий 2019 року, стор. 16-22;

«Проект договору про закупівлю у складі тендерної документації: особливості складення та можливості зміни» — випуск журналу № 3 (90) за березень 2019 року, стор. 8-13.